

“... la foscor no es dissipa, sinó que es torna més densa quan m’imagino que gairebé no podem retenir res, quan penso en tot el que cau en l’oblit cada cop que una vida s’extingeix, i que el món és com si es buidés de si mateix si ningú no escolta, ni consigna ni transmet les històries lligades a tants llocs i objectes, que no tenen la capacitat de recordar ...”

W.G. Sebald: *Austerlitz*

Edicions 62, (2003)

GIRONA FOTÒGRAFS

Les dues primeres imatges de Girona d'origen fotogràfic són de 1842 i han estat atribuïdes a Ramon Alabern. Una correspon a una vista de les cases de l'Onyar amb la catedral i l'església de Sant Feliu al fons. L'altra, al conjunt romànic format per l'església del monestir de Sant Pere de Galligants i la capella de Sant Nicolau, a banda i banda del camí que mena a Sant Daniel.

Ni una ni l'altra ens han arribat en el seu format primigeni de daguerreotips, el primer dels procediments fotogràfics donat a conèixer de manera massiva d'ençà de 1839, però en canvi els dos gravats a l'aiguafort que es conserven n'expressen de manera incontestable la provenença: *sacado con el daguerrotipo* hi va voler escriure el gravador Antoni Roca per tal de deixar constància del grau de versemblança de les imatges reproduïdes.

És fàcil imaginar Ramon Alabern plantant la seva càmera daguerreotípica (que havia estat adquirida el mateix 1839 per la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, per un import de 1.946 rals) per tal de fotografiar les dues vistes de Girona a les quals hem al·ludit i que requeriren un temps d'exposició proper als vint minuts.

La tercera de les imatges de Girona, i la primera que conservem realment en el seu suport fotogràfic, és una vista del pont de Pedra des de l'arenys de l'any 1867. Es tracta d'un paper a l'albúmina, procediment fotogràfic molt estès entre els anys 1850 i 1900, signada pel fotògraf José Martínez Sánchez i que forma part del catàleg de vistes de ciutats espanyoles de J. Laurent y Cía.

Serveixin aquestes tres referències per evidenciar el caràcter pioner de la fotografia a Girona, que s'inicià en aquelles dates tan primerenques i que ja no deixà de concitar l'interès dels gironins com ho avala l'obertura el 1861, a la plaça de Sant Agustí, de la galeria fotogràfica de Ramon Massaguer i Vidal i el 1867, i al mateix indret, l'estudi d'Amís Unal i Tomàs Marca.

No és estrany, doncs, i menys tenint en compte les potencialitats del patrimoni arquitectònic de la ciutat, que Joan Martí repetís l'experiència, iniciada a Barcelona i continuada a Montserrat, i es decidís a fer un nou *Bellezas* dedicat a Girona. Les 50 làmines del 1877 tenien l'objectiu d'esdevenir una *relación fotografiada de sus principales monumentos, antigüedades, edificios, calles, paseos y todo lo mejor que encierra la siempre inmortal ciudad*. De fet, el treball de Joan Martí esdevingué el primer reportatge fotogràfic sobre la ciutat i, com és constatable, el centre d'interès del fotògraf d'acord amb els interessos del moment fou molt més la pedra que les persones.

No és la primera vegada que les imatges de Joan Martí despertaren l'interès de la ciutadania. Coincidint amb el 105è aniversari de la seva aparició, l'Ajuntament en realitza, el 1982, una edició de la mà d'Emili Massanas a la seva col·lecció *Girona en*

imatges. Les onze carpetes d'aquesta col·lecció, dedicades a diferents fotògrafs i a nissagues de fotògrafs gironins, varen servir per presentar i fer conèixer al conjunt de la població el treball de Valentí Fargnoli, els Unal, Amadeu Mauri, Foto Lux, Joan Masó, Narcís Sans i Josep Jou. També van esdevenir un bon instrument per donar a conèixer el treball de recuperació del patrimoni fotogràfic de la ciutat iniciat el 1982 per l'aleshores Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Girona i, a partir de 1997, pel Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI), creat amb la clara missió de conèixer, protegir, fomentar, oferir i divulgar a la ciutadania el patrimoni documental en imatge de la ciutat de Girona.

El treball menat des d'aquest Centre ha servit per continuar iniciatives ja existents i per potenciar molts dels diversos aspectes que de manera natural es vinculen a la gestió del patrimoni fotogràfic. Un dels exemples més rellevants en seria l'edició el 1999 de la publicació *Girona. Guia de fons en imatge*. Aquest treball, en el qual hi intervingueren la majoria de professionals de la ciutat amb responsabilitat sobre aquesta documentació, va permetre tenir una radiografia clara de quina era la situació dels 68 fons i col·leccions existents i que sumaven més de 3 milions de fotografies, que pràcticament s'han doblat una dècada després.

Un altre dels exemples el constitueix la celebració biennal de les Jornades Imatge i Recerca, dedicades a la memòria del nostre *primer* cineasta, Antoni Varés. D'ençà de 1990 aquesta convocatòria esdevé una cita ineludible per a la majoria de professionals del nostre país i de l'Estat espanyol vinculats al tractament del material fotogràfic.

El treball de difusió ha estat també una constant del CRDI. En destacaríem dos projectes que, des del nostre punt de vista, constitueixen una aportació singular. El primer, presentat l'any 2000 el titulàrem *Girona. Les imatges del segle* i esdevingué un intent d'utilitzar en exclusiva la documentació fotogràfica per tal d'explicar el segle XX a la nostra ciutat. El llibre que en resultà no pretenia esdevenir una cronologia il·lustrada sinó que fou la potència informativa de les imatges la que motivà la seva *selecció natural* en un intent que les fotografies escollides expliquessin, gràcies a la seva capacitat informativa, els diferents fets, situacions i esdeveniments ocorreguts en el transcurs del segle passat a la nostra ciutat.

Girona. Primeres mirades és el segon projecte al qual hem al·ludit. L'objectiu en aquest cas era doble: d'una banda, i gràcies al joc comparatiu entre fotografia i gravat, investigar sobre el grau de versemblança dels gravats especialment de cara al seu ús com a material per a la recerca. De l'altra, volguérem evidenciar que l'aparició de la fotografia no només no suposà un fre per a la producció de gravats que reproduïen vistes de la ciutat sinó que, i fins l'aparició dels procediments fotomecànics a la dècada de 1880, en potencià la seva creació.

A partir de 2004, la creació del web del CRDI ha obert un nou espai que esdevé una eina de primera magnitud per a la difusió del patrimoni fotogràfic de la ciutat. En molt poc temps hem estat capaços no únicament de posar milers d'imatges a la consulta en línia, sinó que podem a hores d'ara oferir a totes les persones interessades vuit

exposicions virtuals, recreacions virtuals de diferents procediments i tècniques fotogràfiques (daguerreotip, albúmina, cronofotografia), recursos per proveir d'informació en l'àmbit de la fotografia (Guia de fons en imatge de Girona, col·lecció de bibliografia tècnica), així com tota la documentació de reflexió generada per les Jornades Imatge i Recerca.

Amb aquest llibre que presentem iniciem també una nova col·lecció, i ens ha semblat molt pertinent inaugurar-la amb un volum dedicat a Joan Martí. A ell li devem el primer reportatge de la ciutat amb la clara vocació de deixar constància i promoure el seu patrimoni monumental. Martí és el primer fotògraf que dedica la seva mirada a copsar quins són els indrets de Girona que millor poden representar-la, que millor poden explicar el resultat de l'acció d'innombrables generacions en la configuració de la seva fesomia urbana.

Però Joan Martí és, sense cap mena de dubte, un fotògraf extraordinari com ho acrediten, entre moltes altres imatges, les 50 albúmines del seu *Bellezas de Gerona*. Fer fotografia cent trenta anys enrere requeria una capacitat i uns coneixements tècnics difícilment comprensibles des de la impúdica facilitat del món digital.

I aquest és un dels objectius de la col·lecció *Girona. Fotògrafs*: intentar posar en valor l'obra de fotògrafs gironins, o amb una producció fotogràfica vinculada a Girona, des d'una perspectiva el més global possible. Per aquest motiu les pàgines d'aquests llibres acolliran aquelles fotografies que tinguin un marcat valor documental, que ens ajudin a entendre el passat de la ciutat, però també aquelles imatges que han estat batejades com a fotografia d'autor, és a dir, les que presenten uns components lligats directament al seu valor artístic. Es tracta, en definitiva, de fer conèixer, ací i arreu, la qualitat d'uns treballs que admeten la comparació amb molts d'aquells que han sortit de les millors càmeres d'Europa.

Joan Boadas i Raset